

**ДО ВИВЧЕННЯ РОДУ *PHYSCONIA* (LICHENS, *PHYSICIACEAE*)
ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Physconia, південь України, поширення, ключ

Вперше назву *Physconia* запропонував Й. Пельт у 1965 р. для представників листуватих представників родини *Physciaceae*, які відрізнялись оригінальною будовою спермаціїв, аскоспор та корового шару. Сьогодні до роду *Physconia* відноситься 15 видів листуватих лишайників [4], що зустрічаються в Європі, Азії, Північній Америці, Північній Африці, рідше за межами Голарктики. Представники роду відрізняються від *Physcia* відсутністю апікального потовщення в спорах, рівномірно потовщеною оболонкою - *Physconia*-тип та відсутністю позитивної реакції на КОН верхнього корового шару [9, 10].

Види роду *Physconia* - в основному епіфітні рослини, що зростають на корі широколистяних порід, рідше епіфітні види, які зустрічаються на кам'янистому субстраті, особливо на затінених та вкритих мохом валунах. Тільки для *P. muscigena* зростання серед мохів у високогірському поясі є оптимальним. В Україні відомо 7 видів роду *Physconia* [4, 7], які зустрічаються і на півдні України, включаючи Кримський півострів.

Нами був критично оброблений гербарій нижчих рослин Херсонського педагогічного університету щодо цього роду. Складено конспект роду півдня України з даними щодо екології, з посиланнями на номери гербарних зразків за матеріалами першого автора. Враховуючи, що в сучасній вітчизняній літературі відсутні ключі для визначення представників роду, ми їх наводимо нижче. В роботі прийняті такі скорочення: ПЗС - Правобережний злаковий степ, ЛЗС - Лівобережний злаковий степ, КЗС - Кримський злаковий степ; ГК - Гірський Крим, ПБК - Південний берег Криму.

1. *Physconia detersa* (Nyl.) Poelt

Екологія: на корі широколистяних порід дерев.

Поширення на півдні України: ЛЗС [4] (КНЕР, № 989); ГК [1].

2. *Physconia distorta* (With.) J.R. Laundon

Екологія: на корі широколистяних порід дерев (*Fraxinus*, *Fagus*, *Quercus*).

Поширення на півдні України: ЛЗС [4] (КНЕР № 991, 1516); ГК [1, 2, 11] (КНЕР № 992, 1514, 1515, 1517); ПБК [8]; [3].

3. *Physconia enteroxantha* (Nyl.) Poelt

Екологія: на корі широколистяних порід дерев (*Acer*, *Carpinus*, *Quercus*).

Поширення на півдні України: ГК (КНЕР № 993).

4. *Physconia grisea* (Lam.) Poelt

Поширення на півдні України: ЛЗС [4]; ЛЗС [4]; КЗС [4] (КНЕР № 995, 996, 997, 998, 1502, 1504); ГК [1] (КНЕР № 1501); ПБК [3] (КНЕР № 990, 994, 999, 1000, 1998).

5. *Physcia muscigena* (Ach.) Poelt

Екологія: на мохах поверх карбонатних гірських порід.

Поширення на півдні України: ГК [1, 6] (КНЕР № 1505, 1506, 1507, 1508, 1510); ПБК (КНЕР № 1509).

6. *Physconia peresidiosa* (Erichs.) Moberg

На корі широколистяних порід дерев (*Fagus*, *Quercus*) та на вкритих мохом скелях.

Поширення на півдні України: ЛЗС (КНЕР № 1512) ГК [2,5] (КНЕР № 1511, 1513).

7. *Physconia venusta* (Ach.) Poelt

Екологія: на корі широколистяних порід.

Поширення на півдні України: ГК [11].

Ключ до визначення видів роду *Physconia* півдня України

1 Слань з соредіями, звичайно без апотеціїв 2

- Слань без соредіїв, звичайно з апотеціями 5

2 Ризини із стирчакуватими гіфальними виростами 3

- Ризини гладкі, без стирчакуватих гіфальних виростів... *Physconia*

grisea

3(2) Нижній коровий шар темно-коричневий до чорного, соралі крайові, лопаті звичайно більше 2 мм завширшки 4

- Нижній коровий шар білуватий до світло-коричнюватого, соралі субцентрні, лопаті вузькі, не більше 1 см завширшки *Physconia*

peresidiosa

4 (3) Серцевина та соралі жовтуваті, від К + (інтенсивно жовті) *Physconia enteroxantha*

- Серцевина та соралі білі, К- *Physconia detersa*

5 (1) Нижній коровий шар білуватий до світло-коричнюватого *Physconia venusta*

- Нижній коровий шар темно-коричневий до чорного 6

6 (5) На мохах та ґрунті серед мохів, лопаті висхідні *Physconia*

muscigena

- На корі дерев, лопаті притиснуті *Physcia distorta*

ЛІТЕРАТУРА

1. Копачевская Е.Г. Лихенофлора Крыма и ее анализ. - К.: Наук. думка, 1986. - 296 с.
2. Мережковский К.С. Список лишайников Крыма // Тр. Ботан. музея Рос. акад. наук. - 1920. - вып. 18. - с. 141-180.
3. Тарасова О.Д., Толпышева Т.Ю. К изучению лишайников можжевеловых лесов Крыма // Вестн. Моск. ун-та Сер. Биология, 1978. - №4. - С. 27-31.
4. Ходосовцев О.Є. Лишайники причорноморських степів України. К.: Фітосоціоцентр, 1999. - 236 с.
5. Ходосовцев О.Є. Нові для Криму та України види лишайників / Укр. ботан. журн. - 2000. - 57, №5. - С. 612-615.
6. Ходосовцев О.Є. Лишайники карстовых обнажений Чатырдага (Крым) // Ботан. журн. - 87,1. - 2002. - С. 46-56.
7. Kondratyuk S.Ya., Khodosovtsev A.Ye. & Zelénko S.D. The second checklist of lichen forming, lichenicolous and allied fungi of Ukraine. - Kiev: Phytosociocentre, 1988. - 180 p.
8. Leveille J.H. Observation medicales et enumeration des plantes recueillies en Tauridae // Voyage dans la Russie Meridionale de la Crimee de M Anatole de Demidoff. - Paris, 1842. - t.2. -pp. 135-152.
9. Moberg R. The Lichen genus *Physcia* and allied genera in Fennoscandia // Symb. Bot. Upsal. - 1977. - 22, N1. -pp. 1-108.
10. Novak J. Porosty (Lichens). Physciaceae s. str. // Flora polska. - 6, N3. - 1994. - 128 s.
11. Szatala, O. 1942. Lichenes in peninsula Taurica et in Caucasio ab F. Kamienski, D. Sosnowsky et E. Koenig collecti. Borbasia, 4 (1/6): 312-325.
12. Vainio E. A. Lichenes in Caucasio et in peninsula Taurica annis 1884-1885 ab H.Lojka et M. a Dechy collecti // Termeszetr. Fuzetek. - 1899. - 22. - pp. 269-343.

Приводяться ключ и данные об экологии и распространении на юге Украины лишайников из рода *Physconia*: *Ph. deterosa*, *Ph. distorta*, *Ph. enteroxantha*, *Ph. grisea*, *Ph. muscigena*, *Ph. peresidiosa*, *Ph. venusta*.

A key and data about ecology and distribution of the lichens from genus *Physconia*: *Ph. deterosa*, *Ph. distorta*, *Ph. enteroxantha*, *Ph. grisea*, *Ph. muscigena*, *Ph. peresidiosa*, *Ph. venusta* in southern areas of Ukraine are reported.

Рекомендовано до друку кафедрою ботаніки Херсонського держпедуніверситету